

ثبت مهارت سنتی رشته های صنایع دستی استان گیلان در فهرست میراث فرهنگی ناملموس (میراث معنوی) ملی

تاکنون ۵ رشته از رشته های صنایع دستی استان گیلان در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده اند.

در سومین همایش شورای عالی سیاستگذاری ثبت میراث فرهنگی کشور که از تاریخ ۲۳ لغایت ۲۵ خردادماه سال جاری در استان چهارمحال و بختیاری برگزار گردید مهارت سنتی رشتی دوزی و مهارت سنتی شالبافی گیلان در فهرست ملی میراث فرهنگی ناملموس (میراث معنوی) ثبت گردیدند. در سال ۸۹ مهارت سنتی چادرشب بافی گیلان، و پیش از آن پوشاک محلی گیلان و چموش دوزی نیز در این فهرست جای گرفته اند.

عبارت "میراث فرهنگی ناملموس" به معنی رفتارها، شیوه های ارائه، نموده ها، دانش ها، مهارت ها، و نیز وسایل، اشیاء، مصنوعات دستی و فضاهای فرهنگی منطبق با آنها است که جوامع، گروه ها و در برخی موارد افراد، آنها را به عنوان بخشی از میراث فرهنگی خود می شناسند. این میراث فرهنگی ناملموس از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود، مدام توسط جوامع و گروه ها در پاسخ به محیط، طبیعت و تاریخ آنها مجددا خلق می شود و حس هویت و استمرار را برایشان به ارمغان آورده و بدین ترتیب احترام به تنوع فرهنگی و خلاقیت بشری را ترویج می کند.

رشته های به ثبت رسیده از جمله صنایع دستی بومی استان گیلان می باشند که برگرفته از تفکرات، باورها، ذوق، سلیقه و هنر مردمان این منطقه و بیانگر فرهنگ و هویت ایشان است.

رشتی دوزی:

رشتی دوزی (قلاب دوزی رشت) یکی از انواع رودوزی های سنتی و از هنرهای اصیل رشت می باشد که از طریق دوختن نخ های ابریشمی رنگی بر سطح پارچه و ایجاد طرح و نقش های زیبا و چشمگیر صورت می گیرد. نمونه های قدیمی اغلب به صورت پرده های منقوش تولید می شد و زینت بخش سالن ها و اتاق ها بود. از کاربردهای دیگر می توان به فرش، غاشیه (زین پوش، پوشش زین/جامه ای نگارین یا ساده که چون بزرگی از اسب پیاده می شد بر زین می پوشیدند)، سجاده، روکش مقابر بزرگان، کفش، لباس، کلاه، بقچه، مخده، رومیزی، روتختی و ... اشاره نمود. انواع طرح ها در این هنر شامل بازوبندی، بند رومی، بته جقه ای شاخ گوزنی، بته جقه ای ترمه ای، بته جقه ای قهر و آشتی، گل بادامی، قاب قابی درختی، گل و بوته و ... می باشد.

ارزش های شاخص رشته رشتی دوزی:

- قدمت و پیشینه غنی در منطقه (اوج تولید و استفاده از ابریشم در گیلان به دوران صفوی باز می گردد. نمونه های فاخر از این هنر متعلق به دوران قاجار در موزه ها و مجموعه های خصوصی ایران و جهان به چشم می خورد).

- اصالت و تنوع طرح و نقش
- استفاده از ماده اولیه طبیعی (ابریشم)
- استفاده از ابزار و شیوه سنتی تولید

- استفاده از نقوش خاص و منحصر بفرد که خاص گیلان بوده و متأثر از فرهنگ، طبیعت و محیط پیرامون مردم منطقه است.

شالبافی:

شال پارچه ای است غالباً تک رنگ که به صورت شبکه ای بافته می شود و پس از لگدمالی کردن با آب و صابون به صورت پارچه ای ضخیم و کرک دار و به حالت نمدی درمی آید که در این صورت امکان نفوذ برف و بوران در آن بسیار کم است. طول پارچه بافته شده ۱۲ الی ۱۴ متر و عرض آن معادل ۵۰ سانتی متر می باشد که از طول بریده و از پهلو به هم دوخته می شود و پس از لگدمالی از اندازه آن کاسته می گردد. شالهای تولید شده در استان گیلان از دیرباز تاکنون با رنگهای طبیعی و به صورت تک رنگ و بدون نقش بافته شده و جهت تهیه البسه مردان و لباس شبانان به کار می رود.

ارزش های شاخص رشته شالبافی:

- پیشینه و قدمت غنی
- پوشش اصلی مردان کوه نشین گیلان و معرف فرهنگ و هنر و جغرافیای منطقه
- استفاده از مواد اولیه طبیعی و بومی
- استحکام و دوام پارچه شال و نفوذناپذیری در برابر رطوبت و سرما

چادرشب بافی:

چادرشب بافی یکی از هنرهای بومی استان گیلان می باشد و چادرشب از جمله دستبافته های ابریشمی است که با دستگاه بافندگی سنتی به نام پاچال بافته می شود و بر اساس کاربرد دارای طرح و نقش و اندازه های متفاوت است. از چادرشب برای تهیه پوشش رختخواب، لباس زنانه، پیراهن و شال مردانه استفاده می شده و زنان محلی آن را به عنوان پوششی به دور کمر می بندند.

ارزش های شاخص چادرشب بافی:

- قدمت و پیشینه غنی در منطقه

- استفاده از ابریشم طبیعی به عنوان ماده اولیه

- استفاده از نقوش منحصر بفرد و خاص منطقه مطابق با تاریخ، فرهنگ، هنر، اعتقادات و باورها و محیط طبیعی و

اشیاء پیرامون هنرمندان:

*نقوش هندسی: ماجری، نه ته گل (۹دانه)، دربره (یعنی زود تمام می شود)، قالی گل، گل دریایی، گلیم گل،

وریب (زیگزاگ)، نخوتی (نخودی)

*نقوش گیاهی: سلم (کاج)

*نقوش حیوانی: اردک، بز کوهی، اسب، وزغ، گنجه گاو(گوزن)، کور شهپر(خفاش)، پروانه و ...

*نقوش انسانی: آدم، مرد اسب سوار و ...

*نقوش سماوی: ماه، ماه شاخدار

*نقوش اشیاء پیرامون: تبرزین، گلدسته، شانه، ماکو، صندوقچه، شانه چوبی، چلچراغ، کشتی یا کرجی

چموش دوزی:

یکی از پای پوشهای قدیمی و سنتی استان گیلان، بالاخص شهرستان ماسوله می باشد که از چرم طبیعی تهیه می گردد و بدون پاشنه است. کلیه مراحل تولید چموش به شیوه سنتی است و با استفاده از نخ های رنگین (سبز، سفید و قرمز) زینت می یابد. چموش استان گیلان از سازمان یونسکو مهر اصالت دریافت نموده است.

ارزش های شاخص چموش دوزی:

- قدمت و پیشینه غنی
- استفاده از مواد اولیه طبیعی
- استفاده از شیوه سنتی تولید
- طرح، نقش و فرم سنتی منحصر به منطقه
- پایپوش محلی و معرف فرهنگ و هنر منطقه

پوشاک محلی:

لباس های محلی معرف کار، اندیشه، سلیقه، محیط و زندگی مردم است و به علت تنوع قومی در استان دارای تنوع فراوانی در طرح و رنگ می باشد. لباس محلی در مناطق مختلف دارای قطعات فراوانی بوده و بدین معنی که یک دست لباس شامل ۲ یا ۳ سرپوش، پیراهن، جلیقه، کت، شال کمر، دامن، شلوار و پایپوش می باشد. در بخش های مختلف گیلان از رنگ های شاد و زنده برای پوشاک استفاده می شود و مراکز مهم تولید آن قاسم آباد، تال، رودبار، رشت و سیاهکل می باشد.

